Qədim yurd yerlərimiz bizi gözləyir

Qərbi Azərbaycandan Bərdə rayonuna deportasiya olunmuş soydaşlarımız söhbət zamanı bildirdilər ki, onlar Qarabağ zəfərindən sonra başlanan sülh prosesinin yekununda öz əzəli yurdlarına qayıdacaqlarını səbirsizliklə gözləyirlər. Rayon ziyalısı Samir Nəcəfov XQ-yə aşağıdakıları söylədi:

– Mənim valideynlərim 1948–1953-cü illərdə Qərbi Azərbaycanın Vedi rayonunun Şüqaib kəndindən Azərbaycanın Salyan rayonuna deportasiya olunmuş, sonralar Bərdə rayonuna köçmüşlər. Onlar Qərbi Azərbaycanın Dəvəli dəmiryolu stansiyasından yük vaqonları ilə, çox çətin şəraitdə köçürülmüşlər. Vaqonun bir tərəfində mal-qara, digər tərəfində insanlar bir neçə gün yol gəlmişlər. Bəzi insanlar yolda dünyasını dəyişmişdir.

Şüqaib adı türk dillərindəki konusvari zirvə mənasında işlənən "şoku" sözündən formalaşmışdır. Şüqaib keçmiş İrəvan quberniyasının İrəvan qəzasında Vedi (sonralar ermənilər Ararat adlandırıblar) rayonunun ərazisində səfalı bir məkan olmuşdur. Qafqazın 5 verstlik xəritəsində kənd göstərilmişdir. Şüqaibdə 1886-cı ildə 109 nəfər, 1897-ci ildə 163 nəfər, 1914-cü ildə 200 nəfər Azərbaycan türkü yaşamışdır.

1918-ci ildə kənd əhalisi erməni-rus birləşmələrinin hücumuna məruz qalmışdır. Həmin vaxt insanlar kütləvi qətlə yetirilmiş, sağ qalanlar isə kəndi tərk etmişlər. Sonralar didərgin düşən sakinlər yenidən kəndə qayıtmışlar.

1922-ci ildə kənddə 44 nəfər, 1926-da 35 nəfər, 1931-ci ildə 47 nəfər azərbaycanlı yaşamışdır.

SSRİ Nazirlər Sovetinin 23 dekabr 1947-ci il tarixli qərarına əsasən kənd sakinləri tamamilə deportasiya olunmuşdur. Köçürmədən qısa müddət sonra atamın əmisi Qurban və nənəsi Tərlan istiyə dözməyərək vəfat etmişlər. Qeyd etmək lazımdır ki, ata nənəm və babam Göyçə mahalının Mədinə kəndində yaşamışlar. Daşnaklar hücum edərək insanlara divan tutmuş, kəndi tamamilə darmadağın etmişlər. Bundan sonra onlar Vedi rayonunun Zimmi kəndinə, oradan isə Yelicə kəndinə köçmüşlər.

1986-cı ildə 6 yaşım olarkən atamla Göyçə mahalına getmişəm. Hələ də füsunkar gözəlliyə malik olan, nəğməli Göyçə gölü, meşələr, dağlar, buz bulaqlar xatirimdən silinmir. Valideynlərim və qohumlarım son nəfəsədək Vətən həsrətiylə yaşadılar. Əminəm ki, ata-baba yurdumuza – Qərbi Azərbaycana qayıdış o qədər də uzaqda deyil.

Jurnalist Araz Hacıyev isə qeyd etdi ki, 1953-cü ilin may ayında 350 evlik Daşkənd kəndinin 130 ailəsini "köçmə bileti" ilə Bərdə rayonuna sürgün etmişlər:

– Dəniz səviyyəsindən 2200 metr yüksəklikdə yerləşən dağ kəndindən insanları gətirib aranın istidən ilan mələyən düzündə – "Yeddi çinar" deyilən yerə yerləşdirməklə 600-dən çox insanın taleyinə laqeyd qalmış, onların xoşbəxt yaşamalarına xor baxmışlar. Bu insanların ən yaşlıları 125 və 123 yaşlı Kərbəlayi Əmrah və Paşa oğlu Abdulla, ən kiçiyi isə 1 aylıq Hamlet İsmayılov olub.

Bu dediklərimiz heç bir insani rəftara sığmır. Amma bunları bizə bir zaman vətəndaşı olduğumuz SSRİ hökuməti yaşatmışdır. Özü də bu deportasiyanı İ.Stalin, A. Mikoyan və başqa ermənipərəst qüvvələr "könüllü köçürülmə" adlandırmışlar. Guya ki, Azərbaycanda kolxoz və sovxozlarda işçi qüvvəsinə ehtiyac var. Əsas məqsəd isə hamımıza çox yaxşı məlumdur.

Aylarla bu ağacların altında yaşamağın nə qədər əzab-əziyyət olduğunu təsəvvür etmək heç də çətin deyil. Aradan çox illər keçməsinə baxmayaraq, atamın, anamın, ana tərəfdən olan babamla nənəmin dilindən hər zaman Göyçəylə, Daşkəndlə bağlı kövrək xatirələri, ana yurda olan sevgi ilə bərabər, acı həsrəti dinlədikcə mənim də oranı görmək, oraya getmək həvəsim artırdı. Və bir neçə il ard-arda, məktəb tətili vaxtı bu böyük arzuma çata bilmişəm. Atam məni və bacımı Daşkənddə yaşayan əmim Əmirxangilə aparar, bütün yayı orada qalardım.

Göyçə mahalının Daşkənd kəndində 2 alban kilsəsi var. Birincisi, 1181-ci ildə, ikincisi, təxminən, XIII əsrdə tikilmişdir. Hər iki kilsənin geniş məzarlığı və onlar arasında Dəmir dövrü istehkamının daş divar qalıqları, aşağı hissədə isə dayaz mağaralar var.

Müsahibim ürəkağrısı ilə bildirdi ki, 1919-cu ilin əvvəllərində erməni daşnakları Göyçənin nüfuzlu şəxslərini barışıq adı ilə aldadıb Basarkeçərə dəvət etmiş, Səməd ağanı qətlə yetirmiş, daşkəndli Aşıq Nəcəfi isə əsir götürmüşlər. Bir neçə gün sonra aşıq Küllü təpə deyilən yerdə belinə odlu samovar bağlanaraq öldürülmüşdür. Onun 5 oğlu da həmin hadisə zamanı aşığın gözləri qarşısında diri-diri basdırılmışdır.

Araz müəllim XQ-yə açıqlamasını Kəlbəcərdə Prezident İlham Əliyevin qədim yurda qayıdan ilk ailələrlə görüşü zamanı əlini Göyçəyə sarı uzadaraq dediyi ümidverici sözlərdən təsirlənən, doğma Göyçəmizə bütün varlığı ilə bağlı olan Yeni daşkəndli şair Aqşin Hacızadənin "Biz yenə də dönəcəyik Göyçəyə" adlı şeiri ilə tamamladı:

Zülmət itir, yavaş-yavaş doğur dan,
Hazır olun, göyçəlilər, bu andan.
Kəlbəcərdən mesaj verdi komandan,
Olub bizim qədim məkan, yurd deyə,
Biz yenə də dönəcəyik Göyçəyə!

Vəli VƏLİYEV
XQ

Xalq qəzeti .- 2026.- 24 yanvar (№14).- S.12.